

CTIBOR NEČAS

ČINNOST VZÁJEMNĚ POJIŠŤOVACÍ BANKY SLAVIE V ZALITAVSKU

Vývoj pojišťovnictví v českých zemích v období habsburské monarchie byl přes dosažené kvantitativní i kvalitativní úspěchy poznamenán jistým provincialismem, jehož se dokázalo zbavit jen několik málo ústavů.¹ Jedním z nich byla vzájemně pojišťovací banka Slavia, která byla založena 6. června 1869 a hodlala provozovat prakticky všechna tehdy známá odvětví pojištění v celém Rakousko-Uhersku i za jeho hranicemi, zejména mezi slovanskou klientelou.²

Nové pojistníky získávala Slavia osobní akvizicí, kterou organizovali akviziční úředníci a makléři. Tito organizátoři cestovali po jednotlivých okresech, kde prováděli nábor členstva a snažili se vypátrat způsobilé zástupce. Podle docílených výsledků byla pak zřizována hlavní nebo generální zastupitelstva, která pracovala za provize na základě zastupitelských smluv nejprve v životním, později i v dalších odvětvích pojištění. Do 30. června 1871 bylo vyřizování všech pojistných záležitostí soustředěno v pražské centrále, po tomto datu byla generální zastupitelstva oprávněna provádět organizaci jako víceméně samosprávné instituce.³

Na začátku mimočeských pobočných ústavů Slavia stálo generální zastupitelstvo v Lublani, o jehož zřízení byla podepsána smlouva už 31. října 1869. Další generální zastupitelstva postupně zahajovala svou činnost za hranicemi českých zemí 1. dubna 1874 ve Vídni, 1. května 1874 ve

¹ J. Nožička, *Pojišťovnictví v historickém vývoji v Čechách a na Moravě*, Český lid 35, 1948, 112–114; B. Ježek, *Dějiny pojišťovnictví v zemích koruny České od jeho počátku do r. 1899*, diplomová práce filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Praha 1967 – děkuji na tomto místě autorovi za laskavé zapůjčení rukopisu.

² Slavia se zabývala od samého počátku své činnosti životním pojištěním, které se členilo na odbor I.–II., tj. pojišťování kapitálu a důchodů na život, a na odbor III., tj. spolky pro vzájemné dědění, od r. 1870 požárním pojištěním, tj. odbor IV., od r. 1871 krupobitním pojištěním, tj. odbor V., a od r. 1909 také pojištěním proti krádeži vloupáním, tj. odbor VI. – *Padesát let pojišťovací banky Slavia*, Praha 1919; V. Peča, *První desetiletí banky Slavia v samostatném státě československém a vývoj československého pojišťovnictví 1918–1928*, Praha 1928.

³ *Roční zpráva Slavia, vzájemně pojišťovací banky v Praze za správní rok 1871 s výtahem protokolu o 4. valné hromadě, odbývané dne 16. 5. 1872*, Praha 1872, 4–5.

Lvově, 1. července 1876 v Budapešti, 1. října 1879 v Záhřebu, 1. ledna 1881 v Trnavě, 1. dubna 1881 v Martinu, 1. května 1886 v Novém Sadu, 1. listopadu 1910 v Sarajevu a 1. ledna 1914 v Krakově.⁴

Ze všech těchto pobočných ústavů se po celé zbývající období habsburské monarchie udržela při životě generální zastupitelstva v Lublani, Vídni, Lvově, Záhřebu, Sarajevu a v Krakově, zatím co zbývajících byla po kratší nebo delší době zrušena. Svou činnost tak ukončila generální zastupitelstva v Martinu 1. října 1882, v Trnavě 1. ledna 1883, v Budapešti 31. října 1886 a v Novém Sadu 1. října 1887.

V závislosti na délce provozu se měnila i územní působnost jednotlivých pobočných ústavů. Generální zastupitelstvo v Lublani, jehož sídlo bylo na přechodnou dobu od 1. ledna 1874 do 14. května 1876 přeneseno do Terstu, spravovalo Slovinsko a jižní rakouské země. Generální zastupitelstvo ve Vídni pracovalo v německých vnitrorakouských zemích a do zřízení generálních zastupitelstev v Trnavě a v Martinu i na územích těchto generalátů. Pod správou generálního zastupitelstva ve Lvově náležela východní Halič a Bukovina. Generální zastupitelstvo v Budapešti organizovalo střední Uhry a po zrušení generálních zastupitelstev v Trnavě a v Martinu také území těchto generalátů. Obvod generálního zastupitelstva v Záhřebu tvořilo Charvátsko a Slavonsko a po zrušení generálního zastupitelstva v Novém Sadu i území tohoto generalátu. Generální zastupitelstvo v Trnavě vyvíjelo činnost na západním Slovensku a generální zastupitelstvo v Martinu na středním a východním Slovensku. Generální zastupitelstvo v Novém Sadu působilo v jihoherské Báčce a Banátu a v severoslavonském Sremu. Působnost generálního zastupitelstva v Sarajevu se vztahovala na Bosnu a Hercegovinu, zatím co generální zastupitelstvo v Krakově spravovalo západní Halič.

Samostatnou a zvláštní historii měla pojišťovací činnost Slavie v Zalitavsku. Už na své ustavující schůzi 18. června 1869 přijala správní rada usnesení přikročit „dle možnosti co nejrychleji k organizaci v Translajtánii a v slovanských zemích mimo Rakousko“.⁵ Tento úkol vyjadřoval spíše úsilí, převyšující možnosti realizace; k jeho plnění se mohlo přistupovat jenom zvolna podle toho, jak se dařilo u příslušných míst zajistit souhlas k provozování pojišťovací činnosti.

Ještě před obdržením koncese bylo např. 13. října 1870 nabídnuto J. Balázsovičovi v Trnavě zastupování v odvětví životního pojištění. Při projednávání této nabídky se zrodilo rozhodnutí zříditi hlavní zastupitelstvo pro Slovensko. Zástupci se stali rozhodnutí akvizitěři A. Balázsovič a J. Valovič. Jejich právní poměr byl upraven zastupitelskou smlouvou, která byla předložena správní radě ke schválení 28. února 1871 a k vypořádání 17. listopadu 1871.⁶

Hlavní zastupitelstvo v Trnavě pracovalo v odvětví životního i požárního pojištění na severozápadním a jihozápadním Slovensku, kde byly

⁴ O vývozu pojištění tohoto ústavu jsem referoval na Slavistickém dnu filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Brně 21. 5. 1981 v příspěvku *Slovanský obchodní program pojišťovny Slavia*.

⁵ Ústřední archiv České státní pojišťovny v Praze, Archivní fond 100, Protokoly správních rad a ředitelství, správní rada 18. 6. 1869 (dále jen ÚA ČSP, 100-SR).

⁶ Tamtéž, 100-R 13. 10. a 23. 12. 1870 a rovněž 28. 2. a 17. 11. 1871.

také 5 pojištěncům hrazeny utrpěné požární škody.⁷ Zdá se, že tyto výsledky nesplnily očekávání, vkládané do celého tohoto podnikání. Dochovaný materiál nedovoluje přesně určit příčiny krátkodobé existence trnavského hlavního zastupitelstva.

S určitostí je známo jen to, že oba jmenovaní zástupci vstoupili po jedenácti letech znovu do služeb Slavie a mezitím bylo o koncesi v Uhrách opětně několikrát žádáno, dokonce hned od sklonku r. 1871. Žádosti však zůstávaly nevyřízeny, takže organizaci Slovenska převzalo od 1. dubna 1874 vídeňské generální zastupitelstvo a zajišťoval ji obratný akvizitér J. Koutek. Když se ovšem jeho agenda rozrůstala a vyřizování pro nevhodné spojení s Vídní vážlo, stala se otázka úředního povolení se strany uherské vlády zvláště naléhavou. Podnětem k jejímu projednávání se stala lákavá nabídka, která došla správní radě v létě r. 1874.

F. Suncker tehdy nabízel opatřit Slavii koncesi pro Uhry, když prý mu bude povoleno 4000 zl. na základní a předběžné organizační výlohy, a současně přijmout u eventuálního generálního zastupitelstva v Budapešti místo 1. tajemníka za služné 3000 zl. Nabídka byla příliš drahá, a proto správní rada požádala svého předsedu hr. Harracha o prostředkování v téže záležitosti, a teprve v případě neúspěchu se mělo přikročit k jednání o nabízené smlouvě.⁸

Předsedovy intervence byly úspěšné, takže královské uherské ministerstvo orby, průmyslu a obchodu udělilo 10. února 1875 povolení k rozšíření působnosti Slavie na země koruny Uherské v odvětví životních a úvěrních spolků a 6. září 1875 také v odvětví požárního pojištění.⁹ Na základě obou těchto povolení bylo generální ředitelství zmocněno k podání návrhů a k legalizaci jednotlivých zastupitelských smluv pro uherské území.

Už 7. dubna 1875 uzavřelo generální zastupitelstvo ve Vídni zastupitelskou smlouvu s velkostatkářem K. Szepéssym, podle níž zahájilo svou činnost 1. listopadu 1875 hlavní zastupitelstvo v Rábu.¹⁰ Když se ukázalo, že hlavní zástupce byl spolehlivý a mohl složit kauci, byla s ním podepsána zastupitelská smlouva o zřízení generálního zastupitelstva v Budapešti.¹¹

Dříve než se budapeštské generální zastupitelstvo konstitovalo, hodlal přeložit K. Szepéssy sídlo hlavního zastupitelstva z Rábu do Budapešti „dílem z obchodních a dílem z osobních svých vlastních důvodů“, což však generální ředitelství zamítlo.¹² Teprve po důkladných přípravách a po protokolování firmy u obchodního soudu zahájilo generální zastupitelstvo v Budapešti 1. června 1876 svou činnost, během níž se při účelné organizaci stav členstva rozmnožoval nejenom ve středních Uhrách, ale

⁷ *Jednatelská zpráva Slavie, vzájemně pojišťovací banky v Praze za správní rok 1872 s výtahem z protokolu o 5. valné hromadě, odbývané dne 16. 5. 1873, Praha 1873, 27–28.*

⁸ ÚA ČSP, 100-SR 11. 7. 1874.

⁹ ÚA ČSP, 100-06-04, složka Protokolování firmy v Uhrách a koncese.

¹⁰ *Výroční zpráva a účetní závěrky Slavie, vzájemně pojišťovací banky v Praze za 25. správní rok 1893, Praha 1894, 6–7* označuje hlavní zastupitelstvo v Rábu omylem za generální zastupitelstvo.

¹¹ Viz pozn. 33.

¹² ÚA ČSP, 100-Ř 4. 2. 1879.

souběžně také na Slovensku. Slovenské obchody nadále uzavíral J. Koutek, který byl mezitím personálně převeden z Vídně do Budapešti, podřízen však zůstával stále vídeňskému generálnímu zastupitelstvu.

Proto tento úředník požádal dopisem z 25. srpna 1877 pražskou centrálu, aby mu byla uložena „organizace akvizice Slovenska, čili slovanské části severních Uher“.¹³ Žadateli byla dána skutečně výpověď a současně jmenování hlavním zástupcem v Martinu. Se svěřeným úřadem však byl J. Koutek záhy znovu nespokojen a dopisem z 5. prosince 1877 se tázal, zda by Slavia nehodlala zřídít generální zastupitelstvo pro Slovensko, případně na jakou kauci.¹⁴

Na dotaz byla prozatím odeslána negativní odpověď, vzhledem k rostoucím novým potřebám požárního pojištění byli však J. Koutkovi přiděleni všichni slovenští zástupci a současně mu byl stanoven úkol, aby do konce r. 1878 docílil 15 000 zl. pojistného v odvětví požárního pojištění. Hlavní zástupce zůstával přitom samostatným jenom v organizačním ohledu, ve všech manipulačních a jiných otázkách byl však i nadále podřízen generálnímu zastupitelstvu ve Vídni.¹⁵

Za dobu od 1. ledna do 31. října 1878 obnášelo veškeré pojistné na Slovensku 12 552,55 zl. a s vedlejšími poplatky 14 283,44 zl. Proto požádal J. Koutek dopisem z 25. prosince 1878 znovu o zřízení generálního zastupitelstva pro Slovensko se sídlem v Martinu. Žádost však byla opětně zamítnuta a hlavnímu zástupci pouze zvýšen na r. 1879 úkol docílit v odvětví požárního pojištění 20 000 zl. pojistného.¹⁶

Mezitím bylo na návrh J. Koutka z 31. října 1878 zřízeno hlavní zastupitelstvo v Trnavě, do jehož čela byl postaven známý akvizitér J. Valovič. Podobně jako hlavní zástupce v Martinu zůstával i on podřízen generálnímu zastupitelstvu ve Vídni.¹⁷

Vzhledem k tomu, že obě slovenská hlavní zastupitelstva získala pro požární pojištění na 10 000 členů za pojistné přes 60 000 zl. na pojištěný kapitál přes 4 milióny zl., přistoupilo generální ředitelství k předběžnému projednávání návrhu na zřízení dvou generálních zastupitelstev pro Slovensko, která by zahájila činnost 1. ledna 1881. Sídlem jednoho měla být Trnava s prvním tajemníkem J. Valovičem, zatím co obchodní území tohoto generalátu by tvořily bývalé stolice Nitra, Bratislava, Tekov a část stolice trenčanské. Sídlem druhého měl zůstat Martin a prvním tajemníkem J. Koutek, při čemž obchodní území tohoto generalátu bylo vymezeno takto: „Všechny komitáty, respektive okresy a obce národnosti slovenské, pokud nenáleží do generalátu trnavského“.¹⁸

L. Valovič složil předepsanou kauci bez problémů a jeho firma mohla být vcelku hladce protokolována u obchodního soudu. Naproti tomu u J. Koutka vznikly nesnáze nejenom při složení požadované záruky, ale navíc bylo při revizi jeho hlavního zastupitelstva zjištěno saldo a jeho chování k pražské centrále bylo dokonce označeno za neloyální. Proto

¹³ Tamtéž, 100-Ř 4. 9. 1877 a 100-SR 5. 9. 1877.

¹⁴ Tamtéž, 100-Ř 21. 12. 1877 a 100-SR 22. 12. 1877.

¹⁵ Tamtéž, 100-Ř 26. 4. 1878 a 100-SR 27. 4. 1878.

¹⁶ Tamtéž, 100-Ř 14. 2. 1879 a 100-SR 15. 2. 1879.

¹⁷ Tamtéž, 100-Ř 8. 11. 1878 a 11. 9. 1879.

¹⁸ Tamtéž, 100-Ř 30. 6. 1880 a 100-SR 1. 7. 1880.

s ním bylo přerušeno veškeré další jednání o martinském generálním zastupitelstvu a prvním tajemníkem se tu nakonec stal A. Balázsovič, který po krátkém intermezzu v r. 1871 pracoval ve službách Slavie opětně jako akvizitér pro životní pojištění od r. 1880. Generální zastupitelstvo v Martinu tak zahájilo svou činnost se čtvrtletním zpožděním za generálním zastupitelstvem v Trnavě, tj. od 1. dubna 1881.

Není bez zajímavosti, že o místo prvního tajemníka martinského generálního zastupitelstva se ucházel mj. i J. Francisci, bývalý hlavní župan liptovské stolice, který se intenzívně angažoval ve slovenském národním hnutí. Když však byla jeho kandidatura opomenuta, poděkovali se důvěrníci Slavie martinského obvodu za čestný úřad a v prohlášení, které zveřejnily Narodnie noviny, uvedli, že tím přestává jejich přátelský vztah ke Slavii, kterou budou považovat a přijímat jako kteroukoliv jinou pojišťovnu úplně lhostejně.¹⁹

Slavia se v žádném případě nemínila rozejít se slovenským národním hnutím, s jehož pomocí si získávala a udržovala obchodní klientelu. Současně nechtěla provokovat uherskou vládu k perzekučním protiopatřením, která by nepochybně nastala přijetím zmíněného národovce. Ujistil ji o tom ostatně i dopis jednoho z martinských jejích úředníků z 5. dubna 1881, podle něhož vyvolalo odmítnutí J. Francisciho u úřadů dobrý dojem, neboť byl u vlády „zaznamenan co „ingrata persona“ a dle úsudků úředníků stoličních hleděla by zajisté vláda nějakým způsobem zničit filiálku banky Slavie jako druhy slovenskou Matici“.²⁰

Představitelé slovenského národního hnutí nebyli ovšem s tímto rozhodnutím spokojeni a proti politicky vlažnému A. Balázsovičovi podněcovali jeho podřízený personál. Účetnímu A. Hovorkovi musila být v této souvislosti pro jeho nekolegiální chování k představenému dokonce vyslovena důtka.²¹

Celý tento postup vyvrcholil pak dopisem z 16. listopadu 1881, jímž podával redaktor Národních novin A. Pietor na prvního tajemníka martinského generálního zastupitelstva stížnost na jeho politické smýšlení a jménem někdejších důvěrníků Slavie žádal jeho odvolání; současně si stěžoval také proti generálnímu zastupitelstvu v Trnavě, kde se prý úřadovalo pouze v trnavském dialektu, nad čímž „pohoršovaly se právem národní kruhy“.²²

Na základě obou stížností byl vyslán do Martina jeden z ředitelů, aby se informoval o poměrech na Slovensku a urovnal nově vznikající nedorozumění. Podle jeho zprávy položil A. Balázsovič práci martinského generálního zastupitelstva na zdravé základy a provedl organizaci severních Uher. Poněvadž prý však bylo třeba, aby byly podobným způsobem zorganizovány také české země, byl odvolán zpět na generální ředitelství a jeho místo zaujal bývalý účetní A. Hovorka.²³

Po tomto kompromisním opatření se martinské generální zastupitelstvo pod vedením nového prvního tajemníka sblížilo se slovenským národním

¹⁹ *Verejná hovorňa*, Narodnie noviny 14. 4. 1881.

²⁰ ÚA ČSP, 100-Ř 7. 4. 1881 a 100-SR 9. 4. 1881.

²¹ Tamtéž, 100-Ř 22. 9. 1881 a 100-SR 22. 9. 1881.

²² Tamtéž, 100-Ř 23. 11. 1881 a 100-SR 24. 11. 1881.

²³ Tamtéž, 100-Ř 27. 12. 1881 a 100-SR 28. 12. 1881.

hnutím natolik, že to vzbudilo odpor maďarské žurnalistiky a vyvolalo nepřízeň úředních míst. Personál generálního zastupitelstva v Martinu byl např. přemlouván, aby pracoval raději pro maďarské pojišťovny. Kauce, které byly za tyto úředníky skládány, se při jejich případných přestupech jenom velmi těžce vymáhaly zpět. V ovzduší těchto a jiných podobných šikan byla v martinském generálním zastupitelstvu provedena 13. února 1882 prohlídka a vyšetřování delegátem obchodního soudu za přítomnosti státního návladního. Když se přitom zjistilo, že firma nebyla dosud protokolována, musila Slavia odvést obchodnímu soudu pokutu, na kterou byla dodatečně poukázána záruka 1500 zl.²⁴

Na přelomu května a června r. 1882 přinesla pak Moravská orlice článek o jazykové a literární vzájemnosti Čechů a Slováků. Text článku uveřejnily ve zkomoleném překladu vídeňské listy Deutsche Zeitung a Neue freie Presse, odkud jej převzal a dále překroutil maďarský deník Pester Lloyd. Neopatrností martinských Národních novin se vyzradilo, že pisatelem článku byl mladý úředník generálního zastupitelstva v Martinu F. B. Wurm. Maďarské provládní listy spustily vzápětí nato ostrou kampaň proti československým vlastizrádným snahám a uherské ministerstvo kultu a osvěty zvláštním reskriptem nabádalo k tomu, aby se náležitě čelilo panslavistické agitaci.²⁵

Za těchto rozjitřených poměrů se stala situace generálních zastupitelstev Slavie na Slovensku neudržitelnou. Dopisem z 23. června 1882 označoval A. Hovorka neutuchající výpady maďarského tisku, v důsledku nichž navrhoval sloučení svého generalátu s generálním zastupitelstvem v Budapešti. Když správní rada tento návrh schválila a stanovila pro jeho uskutečnění listopadovou lhůtu, žádal novým dopisem z 27. srpna 1882, aby bylo schválené přesunutí z Martina do Budapešti pro stupňující se útoky proti Slavii provedeno okamžitě. Správní rada se musila celou záležitostí zabývat znovu a usnesla se realizovat ji nenápadně během měsíce září tak, aby bylo přesunutí hotovo k 1. říjnu 1882.²⁶

Souběžně se rozhodovalo i o osudu generálního zastupitelstva v Trnavě. Při náhodné tamní revizi se totiž zjistilo, že J. Valovič zadržoval vybrané pojistné a zastupoval současně i jiné pojišťovny. Jako první tajemník obdržel proto ihned výpověď a generální zastupitelstvo bylo převzato do ředitelské rezie a odevzdáno provizorně úředníku T. Lošťákovu.²⁷

Poněvadž k této nenadálé personální změně došlo přibližně ve stejné době, kdy se připravovalo sloučení generálních zastupitelstev v Martinu a Budapešti, usnesla se správní rada provést podobné opatření také s generálním zastupitelstvem v Trnavě. S přihlédnutím k trvající žurnalistické kampani maďarského tisku proti působení Slavie na Slovensku bylo tak přesunuto i trnavské generální zastupitelstvo do Budapešti, kde začalo úřadovat od 1. ledna 1873.

Po ukončení slučovacího procesu skládalo se generální zastupitelstvo v Budapešti ze tří generalátů, které pracovaly na území středních, západ-

²⁴ Tamtéž, 100-Ř 14. 2. 1882 a 100-SR 25. 2. 1882.

²⁵ *Slováci a my*, Moravská orlice 31. 5. a 1. 6. 1882; *Ministrove reškripty*, Narodnie noviny 24. 8. 1882.

²⁶ ÚA ČSP, 100-Ř 27. 7. a 31. 8. 1882 a 100-SR 27. 7. a 14. 9. 1882.

²⁷ Tamtéž, 100-SR 16. 9. 1882.

ních a severních Uher. Pro organizátory a akvizitéry celého tohoto obchodního teritoria byly pak schváleny společné podmínky, z nichž jedna po zkušenostech ze Slovenska mj. nabádala: „Vyvarování se všech jakýchkoli agitací v politickém, národním i náboženském životě a zachovávání se dle toho ve všech korespondencích i k bance i k členům, jinak okamžité zastavení záloh a rozvázání smlouvy“.²⁸

Ačkoliv byla tato podmínka nepochybně respektována, přesto se nepodařilo odstranit ze vzájemného vztahu mezi Slavií a uherskou vládou napětí, které se naopak po provedení personálních změn ve vedení generálního zastupitelstva v Budapešti ještě dále vystupňovalo: krátce po slučovacím procesu onemocněl první tajemník K. Szepéssy, takže další činnost řídili výhradně čeští úředníci — nejprve jeho nástupce F. Mlčoch společně s T. Lošťákem a A. Hovorkou, později jenom A. Hovorka.

Po slibném úvodu začal uherský obchod stagnovat a ukazoval se stále méně výnosný. Přispěly k tomu zvláštní úvěrové poměry i málo příznivé předpoklady pro další rozšiřování pojišťovací činnosti, která zůstávala v životním pojištění nepatrná a v požárním pojištění trpěla často se opakujícími velkými škodami na venkově, za které nebylo v lépe stavěných městech náhrady. Pro slovenské i maďarské vesnice byla totiž příznačná souvislá zástavba, ve slovenských přitom převládala krytina šindelová a v maďarských rákosová; následkem toho se často vyskytovaly hromadné požáry, „takže o výtěžcích nejen nebývalo řeči, nýbrž téměř každoročně musela banka dopláceti“.²⁹

Prosperita byla pro kapitalistický finanční podnik mnohem závažnější podmínkou existence než třeba přechodně nepříznivé politické poměry. Tato zásada soukromého podnikání přivedla revizní komitét už koncem r. 1883 k návrhu zrušit pojištění v Uhrách. Návrh byl prozatím zamítnut s odkazem, že bude třeba počkat na výsledky reorganizace, která byla provedena nákladem 5000 zl. v době od 1. července do 31. prosince 1884. I po tomto opatření zůstávala však bilance stále pasivní. Správní rada vzala 3. října 1885 tuto skutečnost na vědomí s dodatkem, aby generální ředitelství předložilo návrhy, jak se zbavit požárního pojištění v Uhrách.³⁰

V obvodu spojených budapeštských generalátů se tak od počátku r. 1886 začalo usilovně vyjednávat o hromadném přenesení celého požárního pojištění na ústav Franco-Hongroise. Když však jednání pro vysoké a příliš nevýhodné požadavky této konkurenční pojišťovny ztroskotalo, uzavřela Slavia smlouvu se svým bývalým úředníkem J. Valovičem, podle níž byla rizika IV. odboru rozdělena na jednotlivé hlavní a generální agentury jiných pojišťoven. Přesun byl proveden do konce dubna r. 1886 nejprve v nebezpečných stolicích spíšské, oravské, trenčínské a liptovské, později i v dalších stolicích na Slovensku; rizika v obvodu středouherského generalátu byla pak z větší části převedena na První uherskou pojišťovací

²⁸ Tamtéž, 100-Ř 28. 9. 1882 a 100-SR 29. 9. 1882.

²⁹ ÚA ČSP, 100-09-23, složka Dějiny filiálék — Generální zastupitelstvo v Uhrách; *Výroční zpráva a účetní závěrky Slavie, vzájemně pojišťovací banky v Praze za 25. správní rok 1893*, Praha 1894, 6–7.

³⁰ ÚA ČSP, 100-Ř 3. 10. a 28. 10. 1885 a 100-SR 3. 10. a 31. 10. 1885.

společnost. Vlastní generální zastupitelstvo v Budapešti bylo zrušeno k 31. říjnu 1886.³¹

Území Charvátska, Slavonska a jižních Uher patřilo původně do obchodního obvodu generálního zastupitelstva v Lublani. Slavia se tu pokusila zakotvit už v dubnu r. 1873, kdy se zabývala návrhem zřídit hlavní zastupitelstvo v Sisaku. Návrh byl původně odročen, později se však správní rada usnesla odevzdat toto zastupitelstvo sisackému starostovi, jestliže opatří vysokou kaucí v hypotéce nebo v cenných papírech.³² Zdá se však, že tato podmínka se stala dalším jednání nepřekonatelnou překážkou, neboť zmínky o hlavním zastupitelstvu v Sisaku z dalších pramenů zmizely.

Druhý pokus o zřízení hlavního zastupitelstva v této oblasti se uskutečnil v únoru r. 1877, kdy došlo ke schválení inž. A. Čopa hlavním zástupcem v Záhřebu. Ani toto jednání však nebylo dovedeno k úspěšnému zakončení, poněvadž jmenovaný zástupce mohl nabídnout jenom částečné hypotékární zajištění.³³

S tím, jak přibývalo v Charvátsku a Slavonsku pojištěnců, narůstaly postupně generálnímu zastupitelstvu v Lublani postupně těžkosti při uzavírání tamních pojišťovacích obchodů. Jazykové rozdíly a značná vzdálenost zvláště slavonských žup vedla nakonec k rozhodnutí zřídit pro charvátské a slavonské území místo hlavního raději generální zastupitelstvo.

Při výběru kandidátů, kteří byli ochotni přijmout funkci prvního tajemníka, přijalo generální ředitelství 16. listopadu 1878 následující usnesení: „Vzhledem k hojným vybízením, jakáz Slavii již po několik roků z vážných stran stále docházejí z Charvátska-Slavonska k zařízení generálního zastupitelstva pro tyto země, navrhuje se správní radě principiální schválení ku zřízení tohoto generalátu“.³⁴ Nejvyšší orgán přijal návrh okamžitě a bez připomínek, podmínky zastupitelské smlouvy však byly po delším projednávání schváleny teprve 22. srpna 1879.

Generální zastupitelstvo v Záhřebu bylo otevřeno 1. října 1879 a převzalo všechna pojištění I.—IV. odboru, která do té doby uzavřelo na charvátském a slavonském území generální zastupitelstvo v Lublani.³⁵ Vedení bylo odevzdáno velkostatkáři a obchodníku dřívím E. Kovačičovi, kterého po úpadku jeho podniku postupně vystřídali G. Cernadak, I. Hribar a nakonec J. Hanuš.

Slavii přijaly charvátské a slavonské kruhy se značnými sympatiemi, které trvaly prakticky až do zřízení domácí pojišťovny Croatia. Přesto i pak dosahovalo záhřebské generální zastupitelstvo slušných výsledků v pozářním a zejména v životním pojištění.

Generální zastupitelstvo v Záhřebu obrátilo poměrně záhy svou pozornost na slovanskou klientelu v severním Slavonsku, v jižních Uhrách a také v Srbsku, což vedlo k otevření nejprve od 1. června 1885 hlavního a později od 1. května 1886 generálního zastupitelstva v Novém Sadu. Tento pobočný ústav byl svěřen zámožnému srbskému vlastenci T. Popo-

³¹ Tamtéž, 100-Ř 26. 2. 1886 a 100-SR 27. 2. 1886.

³² Tamtéž, 100-SR 26. 4. 1873 a 100-Ř 29. 4. 1873.

³³ Tamtéž, 100-Ř 9. 2. a 13. 3. 1877 a 100-SR 10. 2. a 17. 3. 1877.

³⁴ Tamtéž, 100-Ř 16. 11. 1878.

³⁵ Tamtéž, 100-Ř 10. 9. 1879.

vičovi, s nímž byla uzavřena 24. května 1886 zastupitelská smlouva s dodatkem, že si správní rada z obvodu novosadského generálního zastupitelstva vyhradila „vyjmutí Srem a království Srbské, když by toho vyžadovaly buď poměry politické, soudní neb obchodní“.³⁶

Generální zastupitelstvo v Novém Sadu mělo zahájit organizaci ve Sremské župě v severním Slavonsku a dále v Báčskobodrožské, Krassószőre-nyské, Temešské a Torontálské župě v jižních Uhrách. Po roce činnosti bylo však dosaženo pouze 2650,89 zl. příjmů, zatím co na správních nákladech bylo vynaloženo 5413,04 zl. Generální ředitelství proto musilo konstatovat, že celý podnik „téměř nule se rovná“.³⁷

Správní rada proto vyslala do Nového Sadu urychleně ředitelského tajemníka, který rozvázal zastupitelskou smlouvu s T. Popovičem. Novosadské generální zastupitelstvo bylo pak k 1. říjnu 1887 zrušeno a jeho teritorium bylo přiděleno do obchodního obvodu generálního zastupitelstva v Záhřebu.

Pojišťovací činnost Slavia v Zalitavsku je samostatnou kapitolou v počátcích expanze českého pojištění za hranice českých zemí. Slavia tu zakotvila nejprve na Slovensku a pak rozšířila své obchody také na střední Uhry, Charvátsko a Slavonsko a konečně i na Báčku a Banát. Pobočné ústavy na tomto území, představované postupně zřizovanými generálními zastupitelstvy v Budapešti, Záhřebu, Trnavě, Martinu a v Novém Sadu vyznačovaly se malou stabilitou a jejich působnost se vzájemně různé přenašela. Původně široká organizační síť se těmito změnami nakonec zúžila na generální zastupitelstvo v Záhřebu, které se jako jediné ze všech založených pobočných ústavů udrželo v provozu až do zániku habsburské monarchie.

DIE TÄTIGKEIT DER GEGENSEITIG VERSICHERUNGSBANK SLAVIA IN TRANSLEITHANIEN

Die Tätigkeit der gegenseitig Versicherungsbank Slavia in Transleithanien stellt ein selbständiges Kapitel in den Anfängen der Expansion der tschechischen Versicherung über die Grenze der böhmischen Länder. Im ungarischen Teil der Habsburger Monarchie verankerte dieses Institut zuerst in der Slowakei und dann erweiterte es seine Tätigkeit auch auf Mittelungarn, Kroatien, Slawonien und schliesslich auf Batschka und Banat. Die Zweigstellen in diesem Gebiet, die von den allmählich eingerichteten Generalvertretungen in Budapest, Agram, Tirnau, Martin und Neußatz repräsentiert wurden, wurden durch die geringe Stabilität gekennzeichnet und ihrer Wirkungsbereich wurde auch auf verschiedene Weise übertragen. Das ursprünglich breite Organisationsnetz verengte sich schliesslich nur auf die Generalvertretung in Agram, die als eine von den allen eingerichteten Zweigstellen im Betrieb blieb.

³⁶ Tamtéž, 100-Ř 10. 4. 1886 a 100-SR 10. 4. 1886.

³⁷ Tamtéž, 100-Ř 15. 9. 1887 a 100-SR 15. 9. 1887.

